



LASTEKAITSEPÄEV

Palju õnne, lapsesõbralikud töötajad!



Andžela Butkevitsute

Tallinna Lastehaigla lapsesõbralikumad töötajad 2015 on psühholoog Marileen Olenko, vastsündinute ja imikute osakonna öde Andžela Butkevitsute ja Kesklinna Lastepolikliiniku hambaravikabineti abiline Julia Holina. Osakondade arvestuses jäid sõelale kirurgia; ägedate respiratoorsete infektsioonide ning imikute ja vastsündinute osakond.

Auhinnatseremooniat avades, mida aasta-aastalt on peetud rahvusvahelise lastekaitsepäeva hommikul 1. juunil, ütles Tallinna Lastehaigla juhatuse esimees **Katrin Luts**, et mõistagi ei ole lastesõbralike töötajate ja osakondade arv piiratud *ainult* kolmega. Lastehaiglas töötavadki valdavalt lapsesõbralikud inimesed. Auhinda välja andes lähtuti sellest, kuidas näevad inimest kaastöötajad ning lapsevanemad, mille välja selgitamiseks tehti pool aastat eeltööd.

“Ühe töötaja leidsime siit majast, ühe Kesklinna Lastepolikliinikust. Üht töötajat on toodud kõige enam esile lapsevanemate tagasisideankeetidest.”



Julia Holina

Kolme parimat osakonda ootas ahjusoe kringel ning parimate töötajate pangaarve muutus 250 euro võrra kopsakamaks.

Marileen Olenko

(alumisel pildil esireas) iseloomustuseks ütlesid kaastöötajad, et “ta on patsiendiga alati soe ja sõbralik. Lapsed tulevad tema juurde rõõmuga.

Tal on eriline oskus lastega nende tasemel suhelda ja lapsed hindavad seda. Oma sooja oleguga suudab ta innustada ja eeskujuga anda noorematele ja vanematele kolleegidele. Marileeni suhtumine lapsesse ja tema vanematesse on imetusväärne.

Meie töös tuleb ette ka keerulisemaid olukordi. Nendes olukordades jääb ta tasakaalukaks ja oskab neid alati professionaalselt lahendada. Et temasuguseid töötajaid oleks meie haiglas ikka rohkem ja rohkem!”

Julia Holina

kohta on kolleegid arvanud järgmist: “Ta on aastate jooksul omandanud teadmised ja oskused, et olla väga hinnatud ning vajalik

Kes on Teie arvates kõige lapsesõbralikum töötaja?

Jaanuarist maini 2015 toimunud tagasisideuringu käigus jagati lapsevanematele välja 992 tagasisideankeeti küsimustega: “Kes on Teie arvates kõige lapsesõbralikum töötaja Tallinna Lastehaiglas?” ja “Palun põhjendage”. Tagastati 571 ankeeti.

Vastuste põhjal olid vanemate favoriidid **Andžela Butkevitsute, Tiiu Sein, Andrei Antonov, Priit Reedik, Kersti Raamets, Piret Pukk, Pille Kenppi ja Lydia Epelbaum**.

Nimetati ja esile toodi kõiki osakondi, auhinnatud sai pingerea esikolmik.

Allikas: kvaliteediteenistus

meeskonnaliige. Ta on pühendunud, kohusetundlik kolleeg, alati valmis nõu ja jõuga aitama. Julia on suure tööjõudluse ja pingetaluvusega.

Lastega ja nende vanematega leiab kergesti kontakti. Sõbralikult ja hoolivalt vesteldes saadakse kartusest üle. Mõnikord nõuab lapse veenmine leidlikke trikke ja nippe.

Naljatades ja mänguliselt saavutab ta enamasti vajaliku tulemuse!”

“Andžela Butkevitsutet

iseloomustasid vanemate tagasiside ankeetid suhteliselt napisõnaliselt, kuid kiitust tuleb lugeda seda hinnalisemaks, et see tuleb otse patsientidelt,” ütles dr Katrin Luts.

“Väga mõistev, professionaalne, kõike-teadja, abivalmis,” ütlesid Andžela kohta IX osakonna emad ja isad.

Aktusel pidas lastekaitsepäevakõne **Leelo Tungal** (vt lk 2). Haigla nõukogu esimees **Merike Martinson** tundis heameelt 2004. aastal alustatud traditsiooni jätkumise üle ning ütles, et 1. juuni on esimene päev, kus Tallinnas väärtustatakse ka lastekaitsetöötajaid.



Laste kaitsmine jäägu terve mõistuse piiridesse

Paul Puu murtud jalaluu

Armastatud lastekirjanik ning legendaarse kassetipõlvkonna luuletaja Leelo Tungal pidas 1. juunil haigla arstidele ja õdedele lastekaitsepäevakõne.

Minu mõtted lastekaitse seisukohalt on mõnevõrra muutunud, võrreldes ajaga kümme-kaks-kümmend aastat tagasi. Omaaegses koolis oli ju nii, et õpetaja tegi, mida tahtis. Mõnel pool võis ta lapsele joonlauaga vastu näppe lüüa. Õpetaja võis kiusata, öeldes: “Juba su isa oli joodik, ei saanud koolis hakkama!”

Midagi sellist olen kord ise üle elanud. Õpetajate lapsena olin harjunud olema aktiivne tubli tüdruk, kel peabki minema hästi. Kuni mind saadeti Artekki – unistuste pioneerilaagrisse.

Olin näinud pildidel Artekis palmide ja küpreside vahel jalutavaid valgetes riietes panamakübaratega lapsi. Krimmi kohale jõudes oli esimene asi hoopis täikontroll. Mu pikad patsid mõksiti kokku salviga, mis määris ära riided, millest polnud küll erilist lugu, sest need polnudki valged, vaid mustast flanellitaolisest riidest tehtud. Valged olid mõeldud vaid välismaalastele näitamiseks.

13-aastasena sain venekeelsest päevaplaanist aru nii, et pärast *mjortvõi tšasi* ehk lõunauinakut oli *progulka*, mida teadsin tähendavat jalutuskäiku. Kui fanfaar puhus äratust, läksin välja ja tegin päevaplaani kohaselt üksinda imekauni matka laagri pargis kuldvihmapõõsaid ja küpresse imetledes. Muidugi ma kuulsin eemalt mingit kisa, kuid ei pööranud sellele tähelepanu. Aga kui majja tagasi jõudsin, olid sinna saabunud miilitsad ja piirivalve: üks laps on kadunud. Kõik see kära oli tulnud minu pärast. Arvati, et olen põgenenud “v Turtsiju”. Mul polnud ju aimugi, et *progulka* tähendab laagris kogu rühma ühist rivimarssi. **Peeter Tulviste** mäletab ka siiaaani selle *kritšovkaks* nimetatud karjukõnni teksti, mida tuli silphaaval deklameerida: *raz-dva, tri-tšetõre, tri-tšetõre, raz-dva! Raz-dva, Lenin s nami, tri-tšetõre, Lenin živ!*

Mind kutsuti välja maleva ette, häbistati. Oli rühmakohus. Ikkagi ei saanud ma hästi aru, milles süütegu seisnes. Kuid sellest ajast peale hakati mind silmas pidama kui paha last. Iga kord, kui midagi oli, süüdistati esimesena mind! Ja mulle, kes ma vinegretti ei söönud, hõigati enne iga lõunasööki mõnituseks kooris, sest teati, kuidas ma seda toitu vihkan: „Nashei Leelo prijatnovo appetita!“ Minul pisarad voolasid.

Hiljem mõtlesin, et võibolla oli seda kogemust vaja selleks, et saada aru lastest, kes on kogemata kombel mustade lammaste, mustade notsude või valgete vareste nimekirja sattunud. Oskan ennast nende seisukorda panna. Alati ei ole see siiski võimalik.

Kõik need head püüdlused laste kaitsmise nimel võivad minna kergesti üle võlli teise äärmusse, nii et varsti tuleb täiskasvanuid kaitsta laste eest. Selle eest, kui õpetaja paneb sõbralikult käe lapse õlale või liigutab tema kätt, aitamaks kirjutada tähte, võib teda ahistamise eest kohtu alla anda. Mõnel pool ei tohi jõuluvana enam last põlve peale võtta.

Olen pisut puutunud kokku kaasajal meie kandiski ülistatud Skandinaavia, Soome ja Rootsi “lastekaitsemudeliga”. Oli kord üks rahvusvahe-

Leelo Tungal



line lastekirjandusüritus Läti, Rootsi, Soome ja Eesti kirjanike osavõtul. Eestis ja Lätis võtsid lapsed meid vastu väga elavalt ja siiralt ja ka Soomes kuulati kirjanikke huviga. Seda, mis meid Rootsis ees ootas, ei osanud me aimatagi.

Sündmus toimus väga ilusas raamatukoguruumis, kuhu lapsed kokku kutsutud. Enne kohtumise algust tagusid nad üksteist raamatutega vastu pead, trügisid, keegi täiskasvanutest ei öelnud mitte kui midagi! Võtsin ühel riiukukel käest kinni ja kutsusin ta korrale: “Kuule, mis sa teed!” Õpetaja istus, naeratas ega lausunud sõnagi. Ellu virgus ta alles siis, kui meie sponsor, Fazer, hakkas kommi jagama. Siis karjatas õpetaja üle terve raamatukogu: “N-e-e-i-i-i-j!”

Selgus, et selleks, et lastele kommi pakkuda, pidi olema igalt vanemalt kirjalik luba, mida 40 lapsevanemalt paugupealt muidugi küsida ei saanud.

Ma nii kardan, et laste kaitsmine läheb üle millekski muuks. Teie puhul võib see tähendada, et last kaitstakse ravimise eest, et enam ei tohi lapsele “näppu külge panna” või süsti teha. Kogu see kaitse peaks jääma ikkagi terve mõistuse piiresse. Ja meil, täiskasvanutel, tuleb ühte hoida, mis puudutab laste kasvatamist ja reegleid, muidu ei tea me enam varsti, kes me oleme ja milliseid seadusi rikume.

Olen näinud ka selliseid vanemaid, kes tahavad lapsi kaitsta raamatute lugemise eest, sest arvavad, et on hirmus, kui suve jooksul kästakse – mõelda vaid! – kolm raamatut läbi lugeda! Et laps on niikuinii ninapidi arvutis, nüüd peab veel raamatuid lugema hakkama. Lapsi ei tohi kaitsta selle eest, et nad loovad oleksid: las nad kirjutavad, las nad joonistavad!

Ning lõpetuseks loeksin mõned luuletused, mille just äsja koostöös läti kirjaniku **Guntars Godinsiga** eesti keelde tõlkisin. Värsid on pärit raamatust „Annaliisa Analüüs“ ja nende autoriks on **Inese Zandere**, üks praegusi kuulsamaid Läti lasteluuletajaid, kes kirjutas oma lapselapse haiglas olles raamatu haigetest lastest haigetele lastele.

Soovin Teile jõudu, sest arsti juurde ei tulda just tihti heade asjade, et küll mul on tervis hea ja ilus terve laps, vaid ikka muredega. Pidage siis meeles, et “Paul Puu, kel murtud jalaluu” peab ka ükskord terveks saama ja suureks meheks kasvama.

Inese Zandere luuletused

Tõlge: Guntars Godins ja Leelo Tungal

Annaliisa Analüüs (Lize Analize)

Annaliisa Analüüs võluprille kannab, kui on arstil vaja, siis abi talle annab.

Haigustel on kaval viis – mõni ennast peidab. Verepiisas Analüüs võib neist jälgi leida.

Analüüsi abiga arst näeb lapse haigust, tõved ära ajab ta kõigest salapaigust.

Annaliisa Analüüs, võid mu näpu võtta, kartmatuna püüan nüüd üldse mitte nutta.

Voodike ja haige laps (Gultiņa un Slimnieciņš)

Kõik jäi vaiksest vaiksemale, ei saa joosta haige laps. Et sa, laps, taas paraneks, vaikselt voodis lama, eks!

Voodis kohtad Rahu, Und – need on abiks iga tund. Appi tuleb varsti ka kaisuloom koos arstiga.

Tekk su keha soojas peab, padi muinasjutte teab. Padjale kui paned pea, algab unenägu hea.

Voodi veab sind rongina, samas laevaks ongi ta, ratsuna võib liikuda, kiigena võib kiikuda.

Voodi on kui maja, näed! Muide, tal on jalad-käed. Tal on kõhuke ja pea – siin on terveks saada hea!

Paul Puu jalaluu (Paula Kauls)

On arsti juures poiss Paul Puu, kel murdunud on jalaluu. „Kas sõtkuda pedaale saan või jalaluul on teine plaan?“ Jääb ära rattasõit ja muu, sest kinni kasvama peab luu. Paul istub vaikselt voodi peal ja oma elust laulab seal:

„Ei soovi ma kipse, vaid kartulikrõpse! Kuid kartulikrõps – ei see ära vii kipse. Ei taha ma karke, vaid plikse ja parke, pole plikse ja parke, tuleb pruukida karke. Ei ma ootamist talu, tahaks joosta ühtvalu, ei saa joosta ühtvalu – aina ootamist talu, kui sa oled Paul Puu, kel on murdunud luu.“



The Yale Alley Cats, lauluhimuline esineja USA eliitkõrgkoolist



Aasta Sponsori kuju viib koju Selver AS



Kontserdile olid palutud nii toetajad kui haigla patsiendid



Tervitussõnad haigla juhatuse esimehelt dr Katrin Lutsult



Toetajad nägid oma silmaga opplokki



Igaüks lennutas oma head soovid toetusfondile õhupallidega lakke

AASTA SPONSOR

1. Jüri ja Kerttu Mõis
2. Selver AS

KULDSPONSOR

1. Arvi Pink
2. Peter Linkus
3. Tiit Kõuhkna
4. Vesa Visa Viitaniemi
5. Sakala Eragümnaasiumi õpilased
6. Brenstol OÜ
7. Coca-Cola HBC Eesti AS
8. EERO
9. Eesti Abistamiskomitee Kanadas
10. Kodaniku Ühiskonna Sihtkapital Šveitsi Vabauhenduste Fond
11. Elisa Eesti AS
12. EMT AS
13. Tele2 Eesti AS
14. Neste Eesti AS
15. Tauno Kangro
16. LTT AS

HÖBESPONSOR

1. Ralf Pärni
2. Svetlana Pchelnikova
3. Tanel Hinnos
4. Eesti Abistamiskomitee USA-s
5. Viimsi Gümnaasiumi õpilas-firma EventSells
6. Brodal Holding
7. Mauritiuse Maja OÜ
8. Catering Service OÜ
9. Elion Eesti AS
10. BDP Eesti OÜ
11. Astro Holding AS
12. Event Catering OÜ
13. Express Post AS
14. Karto Eesti OÜ
15. Port One
16. Tallinna Õismäe Vene Lütseum
17. Kersti Kaljulaid
18. Valeriy Pepoyan
19. Boris Lehtlaan
20. Pool Express Ltd
21. Itella /SmartPOST OÜ
22. Aarete Laegas
23. Helina Tilk
24. Horveit OÜ
25. Taibula.ee
26. Toys.ee
27. Vivesti
28. Saar Graafika OÜ
29. Logotrade OÜ
30. Katre Abel
31. Pradeep Gupta
32. Suomen Liikemiesten Lahetyliitto RY



TÄNUKIRI



Saksamaal, "relvatehases"

Tallinna Lastehaigla Toetusfondi selle aasta ülesanne on koguda raha haigla operatsiooniploki instrumentariumi välja vahetamiseks. Mais käis Tallinna Lastehaigla delegatsioon: kirurgiakliiniku juhataja Matis Märtson, kirurgiaosakonna juhataja Orm Porosaar, opiploki õendusjuht Aili Lääs, haigla õendusjuht Tiia Muts ning haldusjuht Peeter Inšakov kirurgilisi operatsiooniinstrumente valmistavas tehases KLS Martin Lõuna-Saksamaal Tuttlingenis.

Orm Porosaar, kirurgiaosakonna juhataja

Minu ülesanne oli panna kokku instrumentide komplektid erinevate operatsioonitüüpide jaoks. Selge, et aega pikemaks tutvumiseks ja kõigi toodete läbi proovimiseks ei jätkunud ning kui lastehaiglas on esindatud kolm kirurgilist profiili (lastekirurgia, ortopeedia, kõrva-nina-kurgukirurgia), tuli meil langetada mingi valik ning keskenduda enam oma eriala, s. o lastekirurgiaosakonna komplektidele ning panna kokku põhiumikid.

Kohapeal nägi asi välja nii, et tehase esindajad näitasid meile igat instrumenti eraldi ja uurisid, kas need sobivad. Et jäime ajahätta ning mõne valiku juures ka kahevahele, oli minu ettepanek, et firma saadab meile igat instrumendist foto ja kirjelduse, samuti fotod näidiskomplektidest, et suudaksime oma otsused langetada segamatult ja ajapuudusest kannustamata.

Aili Lääs, operatsiooniploki õendusjuht

Eesmärk oli optimeerida meie kirurgiliste komplektide koosseisu, et need saaksid võimalikult efektiivsed ning kõiki vajalikke instrumente sisaldavad.

Instrumentide valik Saksamaa tehases oli loomulikult suur ja pealtnäha hoomamatu. Koos arstidega saime valida välja just need instrumendid, mis neile sobilikud. Praegu vaatatakse, et kokku saaks kindlatele operatsioonidele vastava suuruse ja pikkusega instrumendid (nt laparotoomia lõikuste puhul peavad olema tavalisest pikemad käärid, klemmid jm).

Nägime ka seda, kuidas esemete valmistamine tehases välja näeb, kuidas igat detaili viimistletakse. Sellest ka kallis hind: iga instrument on käsitöö ning tehakse seda kallist

metallist. Mida keerulisem ning spetsiifilisem see on, seda kallim.

Mõnevõrra nägime Saksamaad ennast ning Šveitsi. Kaks esimest päeva optimiseerisime Tuttlingeni linnas opikomplekte, kolmandal päeval käisime Šveitsis Baseli haigla sterilisatsiooniosakonnas. Neljandal päeval, nagu eelpool rääksin, käisime tehases vaatamas, kuidas tehakse meditsiinilisi instrumente ja tehnikat. Fotode tegemine ja "nutiseadmeluure" oli rangelt keelatud.

Mis puudutab sterilisatsiooniploki tööd, ei näinud ma väga suurt vahet "meie" ja "nende" tööpõhimõtete vahel. Eks igal pool ole omad harjumused ja välja kujunenud arusaamad sellest, kuidas asjad peavad korraldatud olema. Siiski hakkas silma, et Šveitsis on instrumentide kättesaadavus opisaaalis väga nutikalt organiseeritud.

Baselis operatsiooniosakonnas oli varuinstrumentide lükandsahtel, millel eraldi pesad klemmide, nugade jms jaoks. Ka meil on opisaaalis olemas mõnetine instrumendivaru, kuid ei ole veel nii head süsteemi. Ees on suur ja ajamahukas töö.

Esimesena on ees instrumendikomplektide korduv üle vaatamine ja asjalikustamine. Mõned muudatused tulenevad ajastumoeist ja üldisest arengust, teised valikud on kinni isiksustes ja nende harjumustes.

Muid muljeid. *Toit on meil üldjuhul sama, kuid liha, sh eksootiline faasan, tundub sakslastele väga maitsevat. Nii rasket toitu ja sellises koguses ei olnud me, vähemalt mitte mina, kaua söönud.*

Palju käiakse peredega väljas einestamas. Selleks on lugematul hulgal kohvikuid ja pagariärisid, iga nurga taga uus. Palju pisipoodi, nn koloniaalkauplusi, aga ka suuri kaubanduskuski, mille ees mängib tänavamuusikuid.

Loodus on Saksamaal ootamatult mitmekesine: mäed, mustad saladuslikud metsad swarzwaldid, kevadlilleõites aasad. Koduteed alustasime mööda külavaheteid, sest kiirtee olid ummistanud lehmaid. Seetõttu nägime idüllilisi külakesi orgudes, igas väike kirik. Küllap ei ole ma eriti originaalne, kui ütlen, et dejavu, kõige selle juures hõljus midagi tuttavlikku. Sama kultuuriruum, juured.

Läbimurre dr Paali lastele

10 aasta pikkune peaga vastu seina jooksmine ehk järjepidev selgitustöö, koosolekute pidamine ning kirjavahetus haigekassaga on toonud Tallinna Lastehaigla kirurgi Ann Paali patsientidele ja peredele kauaoodatud lahenduse.

Tuhat põiekateetrit poolaastas

"Spina bifida diagnoosiga patsientide suurimaks mureks on soole- ja põietöö korraldatus," ütleb dr Paal (pildil). "Alates sellest aastast saavad neurogeense



põiega lapsed haigekassast abivahendi retsepti alusel poolaastas 1000 ühekordset põiekateetrit. Enne oli lapsele mõeldud kuus 90 Inkotoast soetatavat kateetrit. Kui Inkotoast rehabilitatsiooniraha limiit läbi sai, jäidki lapsed kateetritest ilma.

Nüüdset on garanteeritud abivahendite saamine nii Inkotoast kui haigekassa eelarvest, ja pered on selle võimalusega ilmselgelt rahul," tunneb Ann Paal heameelt.

"Teiseks läbimurdeks saab lugeda, et eraldatud kateetrid on individuaalselt sobitatud ehk kõikidele lastele ei jagata automaatselt ühesuurusi, vaid ikka nende iga ja kabariite arvestavaid abivahendeid."

Kontinentsikoolitus

SpBHC diagnoosiga patsientidele mõeldes korraldab dr Ann Paal 2. juulil koolituse lapsevanematele ja noortele täiskasvanutele Maria talus Tõstamaal. Selleks ajaks on ta Eestisse kutsunud dr **Andrea Eigenbrodi**, kelle teenus on Saksamaal väga nõutud.

"Seal on ta telefoniitsi välja kutsutav "kontinentsikiirabiartst", kes käib kodudes kroonilist kõhukinnisust ravimas," ütleb dr Paal. "Tal on alati kaasas arsenalikohver ja ta nõustab oma patsiente kõhukinnisusega toime tulema."

Esimest korda kohtus dr Paal Eigenbrodiga eelmise aasta teemaseminaril "Noorte täiskasvanute toimetulek ja põhiprobleemid" umbes Põlva suuruses Fulda linnas Frankfurdist pooleteise tunni rongisõidu kaugusel.

"Fuldas on kunagisest kloostrist ümber ehitatud kogukonnaühenduste ja -seltside koolituskeskus. Iga novembri viimasel nädalal on seal SpBHC-teemalised multidistsiplinaarsed koolituspäevad, mis on väga populaarsed saksakeelsetes riikides ning millel kõneldut peetakse suuniseliseks Euroopas.

Eigenbordi lihtne ja selge lähenemisviis meeldis nii mulle kui teistele kuulajatele. Ta ei ilustanud midagi, tutvustas tänapäeva seisukohti, esitles lakooniliselt oma kogemusi ja tulemusi," ütleb dr Paal.



“Võitjate haavad paranevad kiiremini kui kaotajatel”

Kohtumine ja taaskohtumine kolleegidega Turneri instituudist

„Kui me teile meeldime, siis tulete meile külla,” ütles lastehaigla arstidele prof **Aleksei Baidurashvili**, H. Turneri nimelise lasteortopeedia instituudi direktor, Sankt-Peterburgi lasteortopeed-traumatoloog ning lastetraumatoloogia-ortopeedia kateedri juhataja **Metshnikovi** akadeemiast.

Peterburi päevad Tallinnas töid Tallinna Lastehaiglas külalised H. Turneri nimelise lasteortopeedia instituudist Neevalinnast, kes esinesid siin ettekannetega. Ometi ei olnud see esmakohane. Veel paar aastakümnet tagasi konsulteerisid ja opereerisid Turneri instituudi traumatoloog-ortopeedid lastehaigla probleemseid patsiente ning seal on täiendusel viibinud ning operatsioonide juures assisteerinud ka meie traumatoloogid **Galina Iljinskaja**, **Jüri Stukolkin** ja **Tiit Härma**.

Dr Iljinskaja sõnul katkes side Peterburgiga üheksakümnendate alguses ning seetõttu on huvitav jälgida arenguid vene kolleegide töös.

Side tuleks taastada

“Professionaalsest seisukohast vaadatuna rõõmistas ja hämmastas mind, et peterburglased pühendasid oma ettekandest suhteliselt palju aega **Ignacio Ponseti** (USA) meetodi kirjeldamisele komppöidade raviks. Euroopas on see suhteliselt uus meetodika. Eesti on üks riikidest, kes hakkas seda kasutama seitse ja pool aastat tagasi, nii ka meie. Kahjuks ei jõudnud ma küsida, kaua on sellega kogemusi vene arstidel ning kui pikk on jälgimis-periood,” ütles ortopeed dr Iljinskaja.

Tallinna Lastehaiglas jõuab aastas ravile

vaid 15–16 komppöidadega patsienti.

Dr Iljinskaja: “Peterburis on suur kogemus traumavigastuste ja kaasasündinud anomaaliatega lastega. Seda juba rahvastiku arvust tulenevalt – nende rahvaarv on 150 korda suurem kui Eestil. Oli äärmiselt huvitav kuulda nende töö kaasagsetest aspektidest. Järgnev loogiline mõte oleks, et huvitav oleks kunagist koostööd taastada!

Teame, mida tehakse Soomes, Rootsis, Inglismaal ja Saksamaal, aga vähem, mida idapiiri taga. Kontaktid tuleksid kõigile kasuks: kunstniimestele, meditsiinitöötajatele. Intelligentsed, otsivad ja kõrge vaimuga inimesed on ühesugused igal pool maailmas ajast ja riigikorrast sõltumata.

Küllap oleks nendega võimalik ka elektrooniliselt konsulteerida. Võibolla oleksid nad nõus tulema lastehaiglas samamoodi, nagu meie kirurgidel on sidemed Charitee kliinikuga Saksamaal või HUSiga? Võibolla saaksime käia Turneri instituudis konverentsidel? Pidada nõu ravitaktika osas?”

Galina Iljinskaja räägib ka isiklikust mõttest: “*Peterburgiga seovad mind nostalgilisevõitu mälestused. Meenuvad lapsepõlvkülaskäigud ühte kommunaalkorterisse lugematu arvu tubadega, kitsa kõrge koridori ja ühisköögi. Vaatamata sellele, et koos elas palju peresid, oli köök piinlikult puhas. Minu ema ja tädi tegid üheskoos süüa, ja seal ma siis istusin, kuulates nende võrratuid jutte. Nii ma vähemalt tookord arvasin. Ja siis mäletan viimaseks jäänud käiku Peterburi üheksakümnendate alguses. Räpakat, sihvkasid täis sülitatud Nevski prospekti, räämas metrood. Vaesus majas ja tühjus polettidel.*

Mind oli hoiatatud, et pean Eestist kaasa võtma kruupe. Nende hirsside ja tatardega pidasin üleval ennast ja ühikakaaslastest arstiudengineiusid, kes pidid sõitma Jeemenisse missioonile.”

Elame-näeme, lähme ja vaatame!

Neuroloogiaosakonna juhataja dr **Valentin Sander** ütleb, et Turneri instituut on väga heas positsioonis, sest neil on väga suur riigielarveline tugi. “Nad on saanud ennast arendada nii materiaalselt kui oskusteabeliselt küljest. Mida oli tunda juba sellest, et kõik ettekanded olid peetud grammatiliselt väga ilusas inglise keeles. Teiseks boonuseks, miks instituut saab areneda nii kõrgele tasemele, on nende sihtgrupp, kelleks on terve Venemaa elanikkond. Sealt tulevad kogemused, mis paigutavad nad eliitpositsioonile.

Ning muidugi olid vägagi muljetavaldavad pildid ravitulemustest, mida nad näitasid ja loetelu – igasugune väärarengute kirurgia –, mida Peterburis tehakse.

Kuid ajal on teinegi külg. Eestlastena oleme pigem tagasihoidlikud ning muutume umbusklikuks, kui keegi ennast ise väga kõvasti kiidab. Seetõttu pean väga otstarbekaks veenduda nende oskustes kohapeal.

Detailidesse laskumata, kui võtta mõned neurokirurgia teemad, millega mina kogu aeg kokku puutun, siis teatud operatsioonide näidustused on Turneri instituudis mõnevõrra erinevad kui Euroopa Liidu maades. Ja ka operatsiooninäidustuste testimine Peterburis on erinev sellest, kuidas seda ELs tehakse. Nii et elame-näeme, lähme ja vaatame!”

Turneri instituut

asub ajaloolises tsaaride puhkekülas Tsarskoje Selos. Asutus on peamiselt kirurgilise, ent ka taastusravi suunitlusega. Lastele mõeldes on avatud kool, kunstikool, spordiväljakud.

“Selle vähese aja jooksul, mil laps on meie juures ravil ja rehabilitatsioonil, püüame hoida teda tegevuses,” ütles instituudi direktor, “sest nagu on öelnud sõjakirurg **Ambroise Paré** – võitjate haavad paranevad kiiremini kui kaotajate omad, need lapsed, kellel on tegevust, saavad kiiremini terveks.”

Aleksei Baidurashvili toonitas, et kui keegi ütleb nt, et on lasteraumasid 10% vähendanud, ei tohi seda uskuda. Traumasid võib pisut ennetada, kuid kõike ette näha pole võimalik. Väga palju on nii lihtsaimaid kui ka üliraskeid traumasid.

Venemaal on kõvasti kasvanud kaasasündinud patoloogiate hulk.

Lapsed sünnivad põidadeta või labakäteta. Drastiliselt on suurenenud hiigelsünnimärkide arv. Kui lapsel on raske sõrmede väärareng või sõrmed puuduvad, istutatakse varbad ümber labakäele patsiendi hilisema iseseisva hakkamasaamise huvides ning tehakse veel paljusid väga keerukaid operatsioone.

Osa Turneri instituudi kirurgide tööst on implantatsioonid ja ilukirurgia autoavariidesse, suurõnnetustesse, põlengutesse sattunud laste nägude ja kehaosade taastamiseks kõiki kaasagseid võimalusi ja leidlikkust appi võttes.

Turneri instituudis on ka spinaalkeskus, kui tegeldakse seljaaju-onga-lastet ravimisega ning neonataalkirurgiaga, ennetamaks hilisemat invaliidsust. Unistatakse Šveitsis nähtud praktikast, kus patoloogiaga lapsi opereeritakse juba üsasiseselt, nii et nende hilisem areng on normilähedane.

Marit Leisberg: “Noored igatsevad perekonna tähelepanu ja piire”

Marit Leisberg, pisut rohkem kui teist aastat psühhiaatriakliiniku noorsootöötaja, kaitses mai lõpul Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituudis magistritöö “Noorukite tõlgendusi uimastite tarvitamisest Tallinna Lastehaigla psühhiaatriasakonna näitel”.

Töö kokkuvõttest ja järeldustest saab lugeda, et magistritöö uurimisprobleemiks oli asjaolu, et ühiskonnas räägitakse pidevalt uimastite kahjulikkusest ja levimusest, kuid ikka on see kasvav sotsiaalne probleem, mis viitab ühiskonna normides olevatele puudujääkidele ja rakendatavate uimastiennetuse poliitika uudsusele. Sellest tulenevalt võib arvata, et narkomaaniat puudutavad valdkonnad vajavad veel arendamist ning seetõttu on noortel kergemad võimalused kõrvalekaldeks.

Paljud ennetusprogrammid otsivad seoseid demograafilistest muutustest, majanduslikest olukordadest ning vähe süvenetakse uimastitarvitajate subjektiivsesse reaalsusesse. Sellest tulenevalt sooviksin uurida, kirjutas Leisberg, kuidas tõlgendavad Tallinna Lastehaigla psühhiaatriasakonnas viibivad noored ise seoseid, mis viisid neid igapäevase uimastite tarvitamiseni.

Eesmärgist ajendatult uuris autor riskitegureid, mis kõige enam suunasid noori esmakordselt uimasteid tarvitama ning pärast eksperimenterimist tegevust jätkama. Samuti uuriti noorte arvamus uimastite tarvitamisest ühiskonna hoiakutest lähtuvalt ning tarvitamisega seotud tagajärgi.

Uurimistöö teoreetilises osas andis autor ülevaate uimastitest, sõltuvusest ja selle kujunemisest, perekondlikest riskifaktoritest, noorte uimastitarvitajate olukorrast Eestis ning Euroopas ja uimastite mõjust noorte tervisele. Töö empiiriline osa koosnes 9 intervjuuanalüüsist ning selle põhjal tehtud järeldustest.

Uurimistöö valimi moodustasid üheksa intervjuueeritavat last vanuses 13–16, kes viibisid uurimuse läbiviimise ajal SA Tallinna Lastehaigla psühhiaatriasakonnas ning olid sagedased uimastitarvitajad. Analüüsitavad andmed koguti poolstruktureeritud teemaintervjuudega, kus autor lähtus psühhonaalüü-



Noorsootöötaja Marit Leisberg

tilisest ja sotsiaalse õppimise teooriast.

Tulemused

Uurimistöö tulemustena selgusid, lähtudes eesmärgist, noorte arvamusid enim mõjutavatest riskifaktoritest, mis ajendasid varases eas uimasteid proovima ning antud tegevust jätkama. Selgusid noorte arvamusid ühiskonna hoiakutest ning tarvitamise järgsetest mõjudest.

Tulemuste põhjal võib järeldada järgmist.

Esmaproovimiseni jõudmist soodustavad perekondlikud konfliktid, vanemate lahutus või eemalolek, piiride puudumine, vanemate ükskõiksus, mis avaldavad mõju uimastite tarvitamise jätkamisel ning jõukusesse sattumisel. Samuti on esmakordsel proovimisel oluline roll sõpruskonnas esinevatel hoiakutel uimastite tarvitamisest, millesse suhtuti subjektiivselt ning mis avaldasid mõju esmasel eksperimenterimisel uimastitega. Uimastitarvitamise jätkamist soodustavad manustamise järgsed positiivsed emotsioonid ja suhtlustekete vähenemine.

Noored leidsid, et tänapäeva ühiskonnas on uimasteid igal pool meie ümber ja aineid saada on kerge. Kõik intervjuueeritavad teadsid uimastite kättesaamise allikaid. Oldi arvamusel, et Eesti võiks legaliseerida kanepi, saades antud hoiaku suhtes eeskujuriikidelt, kus tegevus on lubatud.

Leiti, et ühiskonnas pööratakse vähe tähelepanu noorte uimastikäitumisele ning realselt ei hinnata probleemi tõsidust. Sel-

Marit Leisberg:

Piiride puudumine, düsfunktsionaalsed perekonnad, eraldumine vanematest on ohuteguriks noorte riskikäitumiseni jõudmisel. Noore jaoks on oluline saada tähelepanu, mida esmalt püütakse leida perekonnalt.

lele viitab situatsioon, kus 16aastane tüdruk on kolm aastat viibinud Tallinna laste turvakeskuses, millest vabanedes naasti vanasse ebasoodsasse kasvukeskkonda, mis ajendas uuesti uimasteid tarvitama.

Abivajajad noored ei osanud probleemi lahendamiseks kuhugi pöörduda, teati vaid Tallinna laste turvakeskust. Muudesse ennetavatesse programidesse ja infomaterjalidesse oli vähem usku.

Uimasti tarvitamise järgsetest mõjudest olid osad noored arvamusel, et see on muutnud nende suhteid vanematega, mõningal juhul mainiti tervise halvenemist ning mõned intervjuueeritavad tunnistasid, et see on takistanud haridustee kulgu. Lahendus suhtuti kaheti. Üks osa noori soovis uimastite loobuda, naasta kooli ning jätkata õpinguid. Teine osa vastanuid ei pidanud loobumist vajalikuks.

Intervjuueeritavad, kes tarvitasid tugevama toimeainega uimasteid, nägid nendes ohtu oma tervisele ja tunnistasid sageli esinevat halba enesetunnet. Need noored, kes peamiselt kanepit tarvitasid, ei näinud selles ohtu ega uskunud uimastitest tulenevaid kahjulikke mõjusid tervisele.

Ettepanekud

Vaja on põhjalikumate tegelemist just riskigruppi sattunud noortega ning vajadusel pakkuda neile tuge jõustamiseks ja nõustamise kaudu, igapäevaelus hakkama saamisel või keeruliste olukordade lahendamisel.

Tegeleda perede nõustamisega ning eeskujude kaudu jagada soovitusi lastega suhtlemiseks ja positiivse arengu soodustamiseks.

Rohkem tuleks panustada tugiisiku teenusesse, pakkudes seeläbi toetust nii abivajajatele lastele kui ka lapsevanematele.

Jätkata ja edasi arendada uimastivähendamise poliitikat noorte emotsioonide ja sotsiaalsete oskuste arendamist ning kohanemise soodustamist koolis ja huvitegevuses.

Luu paremaid tingimused turvakeskuses vabanenud noorte integreerumiseks pere- ja ühiskonnaga. Integreerumise soodustamisel võib samuti kaasa aidata tugiisikuteenuse rakendamine.

Tsitaate intervjuudest noortega

Päevas ikka mitu korda teeme. Väga hea on olla, kõik mured kaovad, aga pärast seda hakkab paha, selline tunne on, et suren kohe ära. Siis pean kohe peale tegema. Vahel tekib see tunne mitu korda päevas ja siis süstingi mitu korda. See tunne on nii õudne, ma ei taha seda. Kõik kohad valutavad, kuidagi ei saa olla ja valuvaigistid ka ei aita. **Maria, 16**

Tervisega on mul kõik korras, selles suhtes küll midagi ei tunne. Ükskord sain üledoosi ja sattusin haiglasse, aga lasin sealt kohe jalga. **Viktoria, 15**

Ma teadsin, et need mõjuvad halvasti ja võid sõltuvusse jääda, aga ikka tegin edasi, sest kõik tegid ja kellelgi ei juhtunud midagi. Nüüd on enesetunne muutunud kehve-

maks. Eriti mures olen oma kehakaalu pärast, mis on langema hakanud. **Diana, 14**

Mul on süda haige, mulle juba oeldi, et kui jama ära ei lõpeta, siis oma 20ndat sünnipäeva võibolla ei näe. **Peep, 15**

Kogu tee sai alguse nagu ikka kanepist ja siis liikus edasi amfetamiinile ja siis fentanüülile. Alguses nuusutasime fentanüüli, aga nüüd olen umbes aasta juba süstinud. Paar päeva tagasi süstisin pärast sõbrannat, kellel on HIV ja nüüd kardan, et see on ka minul. **Maria, 16**

Ei tunne mingeid riske. Kõik teevad ja see on OK. Sünteetilist kanepit tehes ükskord ühel sõbral hakkas täiega paha, siis kutsusime talle kiirabi. Kui sa tead, mida sa teed, siis ei juhtu midagi. **Tõnis, 16**

ALLIKAS: M. L. magistritöö

Suvisest töökorraldusest pediaatriakliinikus. Kollektiivpuhkused 2015

Pediaatriaosakond: 19.06–18.07; 22.08–28.08
Neuroloogiaosakond: 21.07–17.08
Vastuvõtuosakond: 20.06–19.07
ÄRI: 21.07–25.08

Suvisest töökorraldusest kirurgiakliinikus

Kõik kirurgiakliiniku osakonnad on kirurgiaosakonna pinnal koos **19. juunist 10. augustini 2015.**

15.–19. juunini töötab kaks opilauda, 20. juunist 9. augustini üks ning 10. augustist 14. augustini kaks opilauda.

Väikesed heateod

Riina Uuk (vasakul) Kaitseliidu Harju malevast tõi haiglastele võitluskaaslaste kokku kogutud kotitäie mängu ja mänguasju ning **Anna-Liisa** nimeline tüdruk annetas oma hästi hoitud lemmiklaumängud “lastele osakondades, kus nad pärast operatsiooni igavust tunnevad”.



Metseen klassikuks

Ettevõtja **Armin Kõomägi**, kelle isiklikust kogust pärit maale lastehaigla eksponeerib II korruse trepiahallis ning fuajees riieteohu kõrval, sai üllatusliku peaaühinna Eesti Kirjaniku Liidu korraldatud romaaniühendusest “Lui Vutoon” eest. Rõhutatatakse, et žürii ei suutnud stiili järgi autorit ära arvata.

Kuljuse õuetantsupidu

Tallinna Tehnikaülikooli rahvatantsuansambli Kuljuse põlvkonnad on tantsinud 1. juunil lastehaigla sisehoovi murul juba aegadest, mil haiglahoone püsti sai (1979). Alati on lapsed toimuvat ka akendest jälgida saanud. Sel aastal oli aga plats kõvasti ahtamaks jäänud. Aastaga on sellele uus maja kerkinud. Loodetavasti koguneb aasta pärast uuegi maja akendele 1. juuni õhtuks uudishimulikke silmapaare.



Kliinilised uuringud lastehaiglas

1. Prospective, multicenter, randomized, double-blind, parallel-group, dose-response study of three doses Xeomin® (incobotulinumtoxinA, NT 201) for the treatment of lower limb spasticity in children and adolescents (age 2–17 years) with cerebral palsy Protocol MRZ60201_3070_1.

Vastutav uurija **Valentin Sander**

2. Open-label, non controlled, multicenter long-term study to investigate the safety and efficacy of Xeomin (incobotulinum A, NT 201) for the treatment of spasticity for the lower limb(s) or of combined spasticity of upper and lower limb in children and adolescents (age 2–7 years) with cerebral palsy. Acronym-TIMO. Protocol MRZ60201_3071_1.

Vastutav uurija **Valentin Sander**

3. An International disease registry collecting data on manifestation, interventions and outcomes in patients with tuberous sclerosis complex-TOSCA. Protocol CRAD-001MIC03.

Vastutav uurija **Valentin Sander**

4. A multicenter, doubleblind, randomized, placebo controlled, parallel-group study to investigate the efficacy and safety of lacosamide as adjunctive therapy in subjects with epilepsy > 4 years to <17 years of age with partial-onset seizures Phase 3, Protocol SP0969.

Vastutav uurija **Valentin Sander**

5. A Phase IIb, Partially-Blinded, Randomized, Active Comparator - Controlled Study to Evaluate the Pharmacokinetics/

Pharmacodynamics, Safety, and Tolerability of Chemotherapy-Induced Nausea and Vomiting (CINV) Associated with Emetogenic Chemotherapy. Protocol P04223.

Vastutav uurija **Kaie Pruunsild**

6. Mitmekeskuseline randomiseeritud topeltpime võrdlusuuring daptomütsiini efektiivsuse, ohutuse ja farmakokineetika hindamiseks, võrreldes aktiivse võrdlusravimiga grampositiivsete organismide põhjustatud ägeda hematogeense osteomüeliidiga lastel.

Vastutav uurija **Matis Märtsion**

7. ADVATE 2mL PASS, protocol nr 061101 (ADVATE – rekombinantne VIII hüübimisfaktori turvalisuse ja ohutuse uuring).

Vastutav uurija **Kadri Saks**

8. Protokoll HD201 Milrinooni toime tsentraalsele ja regionaalsele verevoolule enneaegsetel vastündinutel peale avatud arterioosjuha ligeerimist.

Vastutav uurija **Maarja Hallik**

9. A phase 1, open label, single dose study to investigate the pharmacokinetics, safety and tolerability of dalbavantsiin in hospitalized children aged 3 months to 11 years receiving standard intravenous anti-infective treatment for bacterial infections.

Vastutav uurija **Mari-Liis Ilmoja**

10. A Long-Term Non-Interventional Registry to Assess Safety and Effectiveness of Humira in Pediatric patients with Moderately to Severely Active Crohn's Disease (LAPE).

Vastutav uurija **Mari-Liis Kumm**

TAI: Tubakas tapab igal aastal ligi 6 miljonit inimest, neist enam kui 600 000 ei ole suitsetajad, vaid tubakasuitsuga saastatud keskkonnas viibijad, passiivsed suitsetajad. Igapäevasuitsetajaid on 16–64aastaste seas 22,1% ehk ligi 190 000 (TKU 2014). Neist mehi 31,4% ja naisi 15,8%. Suitsetajaid kokku 16–64aastaste vanusgrupis on 22,1% (igapäevasuitsetajad) +7,3% (juhusuitssetajad) = 29,4% ehk ligi 250 000 inimest.

Korduvad epidemioloogilised uuringud on näidanud, et Eesti lapsed alustavad suitsetamisega 11 aasta vanuses ja 15aastastest on umbes kolmandik aktiivsed suitsetajad. Igas kolmandas peres on täiskasvanu, kes suitsetab ning sellega allutatakse lapsed passiivsele suitsetamisele. Eesti meditsiinilise sünniregistri andmetel suitsetas rasedaid 2014. aastal 7,5% (2012 – 8,2%) (www.tai.ee)

Kõik tervishoiutöötajad on kutsutud edastama vanematele ja > 11aastastele lastele sõnumit enese ja laste kaitsmiseks tubakasuitsu saaste eest.

- Tubakasuits on 80% nähtamatu. Inimene ise ei pruugi teada, et viibib tubakasaastega keskkonnas nii siseruumides kui ka õues.
- Suitsetaja ei tunne ise suitsuhaisu ega saa seetõttu adekvaatselt hinnata tema kui suitsetaja poolt tekitatud olukorda/saastet ümbritsevas keskkonnas.
- Oluline on kaitsa tubakatossu eest veel sündimata beebisid (rasedaid naisi), lapsi, kroonilisi haigeid ja kõiki mittersuitsetajaid!
- WHO soovib 100% suitsuvaba keskkonna loomiseks lõpetada suitsetamine!



Hingehoidja aasta

Hingehoidja Annika Laats tunnistab, et raske on astuda üle palatiukse vanemate juurde, kes on äsja teada saanud, et nende lapsel on pahaloomuline kasvaja. "Mina ei oska ravida ega tilgutit üles panna. Inimlikus mõttes ei ole mul neile midagi asjalikku ütelda," lausub ta. "Kätt ukseleingile vajutades meenutan aga ühe inglise kolleegi julgustavaid sõnu: "Ära karda. Jumal on seal palatis nendega ammu enne sind.""

Mais täitus aasta Sinu tööleasumisest lastehaigla hingehoidjana. Kuidas on läinud?

Hiljuti osalesin kohtumisel PERHi palliatsiooniteenistuse meeskonnaga ja avastasin, et meie olukord on pisut sarnane – nemadki on pidanud käivitama uue valdkonna suures häditi toimivas süsteemis, mis seni ilma nendeta hakkama sai. Mõlemas süsteemis on nähtud vajadust uute struktuuride ja ametikohtade loomiseks. Vorm on loodud, võimalus antud, ja nüüd tuleb neile uutele ametipostidele tööle asunud inimestel see sisuga täita. Kerge see pole, sest keegi pole meie tingimustes rada ette käinud. Pole eelkäijate jalajälgi, millesse astuda.

Muidugi, erinevus PERHi palliatsiooniteenistusega on selles, et sealne süsteem on palju suurem ja palliatsioonimeeskonnas on oma kaks tosinat liiget. Lastehaigla on tunduvalt väiksem ja hingehoidjatki vaid üksainus.

Millised on hingehoidja tööülesanded?

Kui mind aasta tagasi siia majja tööle kutsuti, siis esimesel vestlusel haigla juhtkonnaga kõlas üks lühike sõna tähistamaks, milleks hingehoidjat vaja on. See sõna oli "surm". Olukord, kus parimadki arstid oma käed üles peavad tõstma ja abitust tunnistama. Kus ei aita enam ükski inimlik tarkus ja tuleb lihtsalt suuta lõpuni kõrval püsida. Sellistes olukordades saab personal appi kutsuda hingehoidja.

Samas sai kokku lepitud, et info hingehoidja vastuvõttudest on üleval stendidel ja veebilehel, nii et soovijad saavad mind ka ise üles otsida.

Nii et ühtpidi võinuks ma oma IX osakonna III korruse kabinetti ootama jääda: kas siis surmajuhtumeid või ukselekoputust abiot-sijatelt. Aga ega tõtt-õelda erilist põhjust arva ta ei olnud, et ukse taha järjekord tekib. Paljud vanemad on hiljem õelnud, et nägid küll teadet infotahvlil, aga tundsid nõutust, sest ei teadnud, mis tegelane see hingehoidja veel on. Vene keeles on seniajani keeruline ennast tutvustada – keegi on soovitanud, et nimetaksin end *dushevnõi doktoriks*, üks patsient teadis, et on olemas sellekohane termin *popetshitel*.

Loodetavasti saab mõiste "hingehoidja" aja jooksul ka meil enesestmõistetavaks, nagu see on paljudes paikades mujal maailmas.

Õigupoolest see ju mõnel pool Eestis nõnda ongi. Kui oli vaja välja töötada lastehaigla hingehoidja ametijuhend, saime abi **Naatan Haamerilt**, kes seda tööd Tartus aastakümneid teinud. Ja ametijuhendis seisab kirjas hingehoidja ametikoha eesmärk. See on "patsientide ja ravipersonali toetamine kriisilukordades ja emotsionaalse pingega toimetulekul" ja „haigustest ning õnnetustest põhjustatud psüühilise kriisi kahjulike kõrval- ja järelmõjude vähendamine”.

Sellest nähtub, et hingehoidja töö peaks puudutama palju laiemat ringi kui lapse surmaga kokku puutuvaid pereliikmeid. Julgen väita – emana olen seda ka omal nahal kogunud –, et pea igasugune lapsega haiglasse sattumine on kriisilukord ja nõuab toimetulekut emotsionaalse pingega. Suurele osale vanematest ning paljudele lastelegi kulub ära üks hea, toetav vestlus, mille kaudu oma pingeid maandada. Ise nad hingehoidjat üles ei otsiks, aga kui seda võimalust pakkuda ja tingimused luua, toimiks see üsna efektiivselt nii haige lapse kui ka tema vanemate, terve pere emotsionaalse tervise ja toimetuleku hüvanguks.

Kõigile seda toetust muidugi pakkuda ei jõua ja pole ehk vajagi. Ometi tähendab see minu jaoks, et minu 8tunnine neljapäev kipub väga intensiivseks kujunema.

Kuidas leiad üles neid, kellele võiks hingehoidjat vaja minna?

Siinkohal südamlik tänu ennekõike kahe osakonna – onkoloogia ja vastsündinute-imekute osakonna arstidele ja õdedele, kes võtsid mu hästi ruttu omaks ja kus ma tõesti tunnen ennast meeskonna liikmena, kes saab anda oma osa raviprotsessis.

Lisaks neile kahele osakonnale on olnud mitmeid tõsiseid ja häid kohtumisi personaliga tervest majast, mis tähendab, et vahel on siiski kasu ka internetis või seinal olevast infost, ja mulle on hingehädas helistatud või üles otsitud.

IX osakonnas osalen hommikul valve

Annika Laats:

"Vaimulikuna ma hoian pihisaladust, aga kõik ei ole pihisaladus.

Mõnd momenti vestlusest hingehoidja-patsiendi vahel – eelkõige seda, mis puudutab otseselt lapse heaolu – võib olla hea teada ka arstil."

üleandmise koosolekul. Arstidel hakkab vist juba pelgalt mind nähes mõte liikuma: kes emadest on kõige enam liimist lahti, kellel on kohanemisraskusi, kes on kurvameelne või diagnoosi ootuses liiges ärevuses. IX osakonnas on olnud ka mõned surmajuhtumid, mille puhul on mind erakorraliselt välja kutsutud. Need on olnud väga tõsised, sügavad kohtumised, mis on leinatööna jätkunud väljaspool haiglasinu.

Neil puhkudel ei saa ju perekonnale ütelda, et vaadake, minu töö on määratletud kinnistu Tervise 28 piiridega ning kuna olete lapse surma järel haiglast välja kirjutatud, siis me rohkem ei kohtu. Õnneks saan vaimulikuna tööd jätkata ka muudel päevadel.

Pole vist üllatav, kui ütlen, et eriliselt raske on onkohematoloogiaosakonna tööl. Ränk on astuda üle palatiukse vanemate juurde, kes on äsja teada saanud, et lapsel on pahaloomuline kasvaja. Mina ei oska ravida ega tilgutit üles panna. Inimlikus mõttes ei ole mul neile midagi asjalikku ütelda. Kätt ukseleingile vajutades meenutan aga inglise kolleegi julgustavaid sõnu: "Ära karda, Jumal on seal palatis ammu enne sind. Tema teab, tunneb ja armastab neid."

Kuidas vanemad reageerivad?

On vanemaid, kellega tekib hea ja lähedane kontakt. On teisi, kes vähemalt alguses ei avane. Sedagi tuleb austada. Igal inimesel on õigus valida, kellele ta ennast avab, ning tal on õigus enesesse sulguda. On teismelisi, kelle juurde võtit ei leia, ja teismelisi, kellega tekiavad väga head usalduslikud vestlused.

Ning nagu öeldud – nii mõnigi kontakt kestab lapse surmani ja ka üle selle. Nii võiristav ja paradoksaalne kui see ka pole, võib teekonnal lapse ärasaatmiseni ka kõige leina ja valu keskel ometi kogeda midagi ülevat ja kaunist.

On tulnud ette sedagi, et siinsamas haiglas seinte vahel olen vanemate palvel lapse enne surma ristinud.

Millised on põhilised probleemid, millega hingehoidjal silmitsi tuleb seista?

Kõigepealt – hingehoidja identiteet haiglas. Kas ma olen meeskonnaliige või pigem neutraalne isik, kes tuleb väljastpoolt kui valge leht, kuulates ära kõik, mis emal või patsiendil ütelda, ega hing sellest kellelegi?

Vaimuliku eetikast lähtudes võiksin käsitleda seda just nii, hoides kinni pihisaladuse printsibiist (*Piht on kiriklik talitus, milles kristlane tunnistab vaimuliku ees oma patud üles ja saab need andeks pihhi vastuvõtja armuikulutuse läbi. Pihisaladus on kohustus vaika sellest, millest pihhi. Pihisaladust ei tohi avaldada mitte kellelegi mitte ühelgi tingimusel, toim.*). Aga kõik ei ole pihisaladus ja mõnda momenti meie vestlustest oleks arstil lapse tervise huvides hea ja isegi vajalik teada. Murdsin eeltoodud dilemma kallal pead veel hiljuti, jõudes järeldusele, et lähtuda tuleb sellest, et olen lastehaigla hingehoidja, mitte väljastpoolt kutsutud nõustaja või vaimulik. See tähendab, et minu ülesanne on toetada arste nende töös patsiendi ehk siis lapse heaks. Selleks on teatud infovahetus

vajalik. Loomulikult olla sealjuures usaldusväärne ka vanemate jaoks, samamoodi nagu seda on kõik arstid, keda seob konfidentsiaalsusnõue.

Teine probleem, mida tunnen sageli onkoloogiaosakonnas – puudub privaatne ruum, kus inimesega rääkida. On väga raske rääkida tõsistel teemadel, kui vestlus toimub palatis, kus on veel kaks kõrvalist inimest, ja siis tuleb teise patsiendi juurde õde vms. Ning kogu haigla kohta kehtib, et oleks hädavajalik rajada vaikuse tuba, mis vajadusel võiks funktsioneerida ka leinatoana. Samasuguse ruumi loomist planeeritakse praegu kõrvalmajas PERHis.

Emad ütlevad vahel: siin ei leia sellist kohta, kus omaette nutta saaks. Suvel nutad ehk õues. Talvel mitte. Osad tahaks ehk väikese küünla süüdata ja lihtsalt mõned hetke vaikus istuda. Tean, et dr **Orgulas** ja mõnedki teised väarikad tohtrid ning ka meie õendusjuht **Tiia Muts** on aastaid sellise toa vajalikkusest rääkinud. Ehk saab see ammune mõte teoks koos Laste Vaimse Tervise Keskuse valmimisega?

Kolmas probleem on ajapuudus. Olen siin haiglas ju vaid ühel päeval nädalas. Kuulsin tagantjärele ühe vestluse kohta, et ema oleks tahtnud rääkida minuga veel ja veel, aga hingehoidjal näis olevat kiire. See pani mind vägamõtlemale, sest nii ei tohiks küll keegi tunda, ka siis mitte, kui kuulajal tiksus peas pikk nimekiri nendest, keda päeva jooksul veel kohutama peaks.

Onkoloogiaosakonnas tunnistavad arstid sageli, et tegelikult tasuks mul kõigiga rääkida. Püüame siis üheskoos teatud pingerea paika panna. Endale pean aga pidevalt meenutama, et selles töös on oluline üksnes kvaliteet, mitte kvantiteet.

Ja nüüd eelnevaga vastuolus olev neljas probleem – ajapuudusele vaatamata on mul kahju, et olen seni tegutsenud põhiliselt vaid kahes osakonnas. Julgustaksin teisigi arste rohkem minu poole pöörduma ja oma töökoormat jagama. Ilmselt on majas mujalgi hingekitsikuses oliaid, kellest ma teada ei saa. Mõnega neist kohtun hiljem IX osakonnas ja siis on nad öelnud: “Kus te küll enne olite – alguses, kui me siia majja sattusime, oleks teid palju rohkem vaja olnud. Praegu oleme juba rahunemise faasis.”

Oleme haigla juhtidega arutanud, et ehk oleks kasu, kui osaleksin hommikul valve üleandmisel – hingehoidja nägemine aitaks ehk arstidel meenutada, kes võiks nende osakonnas tuge vajada. Sest praeguse arstide töökoormuse juures on päris loomulik, et mis silmist, see meelest – eriti palju mind ju maja peal liikumas ei näe.

Sa oled kirikuõpetaja. Kas räägid patsientidega tihti Jumalast?

Mind on üllatanud, kui paljude kristlastega olen siin majas kohanud. Nemad on omakorda tundnud rõõmu sellest, et on keegi, kellega kõnelda oma lootusest ja usust. Enamikul puhkudel ei tule aga Jumalast vestluse jooksul otsesõnu üldse juttu. Ega peagi tulema. Olen saadetud neile inimestele kaasteekäijaks, kes kuulab, toetab ja elab kaasa, rõõmustab ja kurvastab koos nendega.



Juuni, lõpuspurt

Laste Vaimse Tervise Keskus, maja, millest unistatud ja maja, mille valmisaamise nimel nii ehitajad kui tellija on pingutanud, võib juba kuu aja pärast valmis olla.

Projekti järgi on ehituse lõpptähtaeg 8. august. Ehitaja soovib töödega valmis saada juulis ja objekti tellijale varem üle anda. Sellepärast on majas saginat.

Põrandad on veel papiga kaetud, mis tähendab, et kohe-kohe on selle alt välja rullumas uued veel puutumatud pinnad.

Ehitus valmis, tuleb ruumide sisseeadmise kord.

Käimas on korraga seitse erinevat riigihanget sisustuse soetamiseks. Jutt on nii eri- kui tavamööblit, tehnikast, arvutitest jm inventarist.

Oleme arvestanud, et mööblitarned ja sissekolimine peaks toimuma augustikuu jooksul.

Kui kõik hästi läheb, oleme kooliaasta alguseks valmis avamispeoks. Paika on pandud ka avamispeo päev: 27. august.

Mida õues silmaga näha on?

Maja näib valmis olevat, ainult peasissekäigu ees ilutseb veel ajutine uks. Hooneesine maa on plaaditud. Sisehoovi murul kummuvad tunneli laeaknad kui illuminaatorid.

Valmis on II korrusel otse õue viiv pool-suletud pleksist trepp-esik, mille ehitamisega veel eelmise lehenumbri ilmumise ajani prob-



leeme oli. Otse selle katuse all on tuulutusavad, mis säästavad palavatel suveilmadel kasvuhooneõhu eest.

Õuele on rajatud palliplats, üles on pandud korvpallilaud. Väikelapsi ootab mänguväljaku liumägi. Pingid ootavad esimesi istujaid.

Betoonrinnatistele sissepääsude kõrvale ja katuseallee sissekäigule kleepis reklaambüroo Valge Kass tähed, mis annavad teada, et tulija astub Laste Vaimse Tervise Keskusesse.

Tormisema ilmaga, nagu neid juuni alguses on olnud, kiiguvad männioksad otse tulevaste metsapoolsete kabinettide akna taga.

Selline pilt teeb loodetavasti rõõmu nii töötajatele kui tulevastele patsientidele.



Peeter Insakov
haldusjuht





Kristjan*...

... (nimi muudetud) on 10-aastane vapper poiss ägedate unistustega, sh laulmine Jaan Tätttega ning helikopterisõit Üllar Viimane Võmm Saaremäega.

Kristjani suureks jahmatuseks tuli **Jaan Tätte** koju külla ainuüksi, isiklikult temale. Koos lauldi ning söödi spetsiaalselt selleks päevaks tellitud torti. Kooslaulmine ei jätnud kuivaks ühtegi silma: Jaani madal tämber ja Kristjani kõrge poisikesehääl harmoneerusid kenasti. Unistuste päeva jätku pidi ilusamate ilmade lootuses pisut ootama. Politsei- ja Piirivalveameti meeskond oli Kristjani pere tulekuks korraldlikult maandunud. PPA lennusalga kapten **Rain Jõeveer**, tänu kellele sündmus aset leidis, tegi perele ekskursiooni salga tööruumidesse. Seejärel näitas pinnalpäestja **Martin Peiken** päästevastust ja rääkis oma tööst, piloodid **Tanel Liblik** ja **Indrek Märtn** jälle enda omast.

Enne lendu ja lennu ajal oli Kristjanile ja ta vendadele peaaegu kõik lubatud. Uudistati imelisi vaateid Tallinnale, lennati üle Ülemiste, kesklinna, sadama ja Pirita. Seiklused ei olnud lõppenud veel maandudeski. Kristjan nägi teisigi koptereid, väikest lennukit ja PPA inimesed vastasid särasilmset kõigile poiste lõppematutele küsimustele!

Pärast kolme tundi said Kristjan ja tema vennakesed ägedad kingitused, sh pilootide endi embleemid. Kristjani sõnul tegi päeva aga kõige ägedamaks Üllar Viimane Võmm Saaremäe, Kristjani lemmikutest lemmikuma näitleja, kaasatulek ja kohalolek. Poiss ütles, väike süda õnnest põksumas, et tema unistuste päev oli täpselt selline, nagu ta unistanud oligi.

Palju õnne!

1. juuni. Katrin Sildre, radioloogiasakonna abiline, 65
2. juuni. Ülle Uustalu, pediatater, 50
4. juuni. Helga Korbinski, riidehoidja, 65
5. juuni. Alge Vare, pediatater, 50
5. juuni. Julia Holina, meditsiiniseadme hooldaja, 40
19. juuni. Ljudmilla Kuznetsova, oftalmoloog, 65
25. juuni. Hille Bötter, onkoloogiasakonna öde, 50
25. juuni. Milvi Kraavmeister, perenaine, 55
26. juuni. Liina Pilv, pearaamatupidaja, 40
30. juuni. Elmar Kulbok, majahoidja, 55
30. juuni. Natalja Ossipenko, klienditeenindaja, 50

Toimetaja ja küljendaja: Tiina Eier. Kolleegium: Katrin Luts, Mari Laan, Esti Põldmaa, Tiia Muts, Maila Raidmäe

Aivo*...

... (nimi muudetud) on väikemees, kes armastab loomi, autosid ja kihutamist. Sellepärast sai tema unistuste päev kirju ja omanäoline.

Vesteldes sündmuste ja asjade üle, mis võiksid poisile röömu valmistada, jäi vabatahtlikele uuesti ja uuesti kõrvu märksõnad "Riskikuller", "Audi A8", "Käsna-Kalle" ja "loomad". Nende põhjal pandigi kokku eriliseks kujunenud unistuste päeva plaan ja ühel päikesel aprillihommikul suundusid vabatahtlikud **Mari-Liis** ja **Mari** Audi esindusse, et kohtuda soliidsel ülikonnas autojuhiga, kel nimeks mitte küll **Jason Statham**, vaid **Indrek Rõõm**. Loomulikult oli autoks Aivo unistuste Audi A8. Sellega suunduti Haapsalu poole, et võtta peale päevakangelane ise.

Akendele kogunenud koolikaaslased olid elevil ootusärevusest, kellele nüüd järgi tul-
kale. Õue tülles läks aga pisikesel mehikesel nagu särana, kui ta mõistis, et selle autoga on tulnud just nimelt tema juurde.

Tegime pilti, autojuht Indrek ulatas poisile Audi poolt kotitäre kingitusi ning istus autosse nagu tähtis ärimenes kunagi. Autojuht avas talle isegi ukse! Julgustasime poissi erinevaid nuppe katsetama ja istet kohandama, mille peale vastas ta, et kõik on hästi ja ta juba teab neid nuppe!

Tallinnasse jõudes suunduti otse Tallinna Loomaaeda, kus Aivot ootas piknikukorv ja üliarmas giid **Inari Leiman**.

Oh, kui põnev seal oli – paitasime pisikesi maobeebisid, rääksime juttu šim-

pansitega, hindasime nende tehtud kunstiteoseid ning ajasime taga armadillosid. Aivol tekkis äratundmine krabiga: Käsna-Kalle multikas olevat sama tegelane.

Nägime veel elevant, tiigrit ja kõikvõimalikke reptiile, kes Aivole enim huvi pakkusid. Teel troopikamajja möödusime jääkarudest, kes korraldasid tõelise *show*. Lõpetuseks hoidisime käes päris suurt madu ning otse loomulikult tegime paar grupipilti.

Muidugi ei lahkunud Aivo loomaaia tühjade kätega. Ta sai päris ehtsa krokodilli muna, mille lubas jätta kooli, et ka teised lapsed seda imetleda saaks. Selline suure südamega poiss!

Päeva lõpetuseks suunduti Rucolasse keha kinnitama. Seal ootas Aivot Käsna-Kalle õhupall, superteenindus ja armas tervituskiri. Söömaeag oli nagu tõeline Itaalia perekonna õhtusöök. Elav vestlus, pitsad, pastad ja suussulavad küpsised. Aivo teatas söömise ajal, et kunagi sõidab ta oma A8ga Itaaliasse ning kavatseb suureks saades restorani avada. Päev oli ütlemlata soe, särav ja rõõmus. Kuidas teisiti saakski minna, kui meid ümbritsevad uskumatult suurepäraseid inimesed.

Eraldi kingituse oli perele kokku pannud *Forum Cinemas*, kes ootab neid põnevaid filme vaatama!

Teel Haapsalu poole märkasid vabatahtlikud, et poiss naerab omaette tagaistmel.

Küsisime temalt: "Mis nii naljakas on?"

Aivo vastas: "Kogu tänane päev!"

Uurisime edasi: "Mis selles siis naljakat on?"

"Ma poleks uskunud, et see nii hea tuleb!" vastas ta ning vajus, naeratus näol, mõttesse.

Kristiina Gabor, MUP vabatahtlik



MÕISTUJUTT

Tuleb rändurmees, jõuab kaevu juurde.

Kustutab janu ja puhkab jalgu.

"Kust sa tuled?" küsitakse.

"Tulen külast, kus on tigidad, kadedad ja salalikud inimesed."

"Mine edasi, meil on siin samasugused!"

Tuleb teine rändurmees, jõuab kaevu juurde. Puhkab jalgu, kustutab janu.

"Kust sa tuled?" küsitakse temaltki.

"Ma tulen külast, kus elavad kenad, rõõmsad ja ausad inimesed."

"Võid siia jääda, meil on siin samasugused."

